

**„СЛЪНЧЕВИТЕ ИЗГРЕВИ“ НА ФОЛКЛОРНА
МУЗИКА КАТО „СПЕКТАКЪЛ“:
ПРЕЛИВАНИЯ МЕЖДУ ФЕСТИВАЛНА СЦЕНА И
ТЕЛЕВИЗИОНЕН ЕФИР**

Лозанка Пейчева

**"SUNRISES" OF FOLK MUSIC AS A "SPECTACLE":
OVERFLOWS BETWEEN FESTIVAL STAGE AND
TELEVISION BROADCAST**

Lozanka Peycheva

Резюме: Статията разглежда връзката между две институции, които нормативно рамкират и управляват устойчиви практики по възпроизвеждане и осъвременяване на фолклорната музика в България през XXI век – градски фестивал за фолклорно изкуство и телевизионна медия (и свързаните с нея дигитални платформи), които го отразяват. Фестивалът „Фолклорен изгрев“ и музикална телевизия „Сънрайз Мюзик“ (Кис М+) заедно създават жизнена „фолклорна“ сцена, която е социално и културно значима, и привлекателна за общности, свързани с българските музикалнофолклорни традиции.

Ключови думи: неофолклорно изкуство, фестивален и медиен спектакъл, телевизия „Сънрайз мюзик“, фестивал „Фолклорен изгрев“

Abstract: The proposed article examines the relationship between two institutions that normatively frame and manage sustainable practices of reproduction and modernization of folklore music in Bulgaria in the 21st century - a city festival for folk art and television media (and related digital platforms) that reflects it. The Folklore Sunrise Festival and Sunrise Music TV (Kiss M+) together create a vibrant "folk" scene that is socially and culturally significant, and attractive to communities connected to Bulgarian music-folk traditions.

Keywords: neo folk art, media performance, *Sunrise Music TV*, *Folklore izgrev Festival*

ВЪВЕДЕНИЕ: ТЕРМИНОЛОГИЧНИ УТОЧНЕНИЯ

Тази статия е за връзката между две институции, които нормативно рамкират и управляват устойчиви практики по възпроизвеждане и осъвременяване на фолклорната музика в България през двадесет и първи век – един градски фестивал за фолклорно изкуство и една телевизионна медия, която го отразява. Фестивалът и телевизията като бизнес модели и различни социални контексти за изпълнение на фолклорна музика

и танцови традиции са добра илюстрация за това как отношението живо сценично фолклорно изкуство – фолклорно изкуство на видеозапис работи на практика, като създава и поддържа особена форма на микроиндустрия, която утвърждава актуалността на музикалнофолклорното наследство и повишава сблизаването и обвързаността на две матрици – сценичната и медийната. От една страна, сцената е място за живи изпълнения и представяне на експресивна музикална, танцова и ритуална култура. От друга страна, камерите на телевизията участват във фестивала и записват сценичните изпълнения на фолклорна музика и танцови традиции, след което приспособяват това съдържание към телевизионните програми и така живите сценични изпълнения – откъснати от контекста на сцената и прехвърлени в контекста на медията – продължават да действат извън фестивалната сцена. Динамиката на пресичане между сцена и телевизионна медия, между ауратично и неауратично фолклорно изкуство, непрекъснато променящите се фолклорна музика и танцови традиции, показвани чрез сцената и телевизията, не подлежат на лесен анализ, поради необходимостта да се комбинират аспекти на музикологично изследване, етнография, културологични и медийни анализи.

Ще започна с няколко терминологични уточнения за изясняване на категориите: фолклорно изкуство, неофолклорно изкуство, фестивален спектакъл, медиен спектакъл, които, както може да се предположи, се употребяват с променящи се интерпретации във времето и имат различни значения в различни контексти. Тук тези понятия се използват с ограничено значение в рамките на изследваните активности и контексти – фестивалната фолклорна сцена и телевизионната музикална медия.

На теоретично ниво правя разграничение между фолклорно изкуство и неофолклорно изкуство като две форми, свързани по различен начин с фолклорните традиции от миналото.

Фолклорното изкуство се обвързва с далечното минало и има важно място в живота на земеделските общности от един затворен патриархален свят. Неофолклорното изкуство се възприема като фрагментирана картина на отдалечена от съвременността традиционна култура и житейска среда. Важно е да се уточни, че в настоящето и фолклорната, и неофолклорната музика се възпроизвеждат като част от музиката от фолклорния спектър, която има функционалност да поддържа непрекъсваеми местните традиции и се възприема като знак за идентичност.

Фолклорното (народното) изкуство е свързано с народа и неговия бит от далечното минало в рамките на сравнително изолирани локални култури. Разпространява се устно, чрез предаване от човек на човек. Фолклорното изкуство „от стари времена“ съществува като социални практики, в които неговите носители (предимно населяващи селата) създават и изразяват смислени взаимоотношения (чрез пеене, свирене, танцуване, разказване, везане и др.) в контекста на общностния живот. То е изходен материал и естетически ресурс за някои крайни продукти на съвременната култура. Фолклорното изкуство като хранилище на дълбоко вкоренени традиции, които идват от незапомнени времена, води назад към миналото в „статичните общества“, които се характеризират с „тотален конформизъм на техните социални практики“ (Debord, 2014: 75). В своята оригинална версия фолклорното (народното) изкуство се развива в социално и културно значимите контексти на предмодерната традиция – ритуални, трудови и празнични. Те са устойчиво свързани със сезонната динамика и годишния календарен цикъл.

Неофолклорното изкуство в различните негови прояви (музикално, танцово, словесно и др.) използва, „рециклира“ и съживява чрез изменения в структурата фолклорен материал, за да се завръща към корените и традициите. То е придобило своята идентичност под въздействието на широки и разнообразни

европейски влияния. Базира се на неоромантична естетика, която намира израз в различни „стилизации“, които не са образци на автентичност в сравнение с „фолклорния“ канон от митичното минало „едно време“. Неофолклорното изкуство излъчва смесица от фолклор и „нефолклор“ (Томова, 1988: 41); използва ресурсите на традицията, за да ги „модернизира“ и развива; придава нова ценност или стойност на фолклорното изкуство; отнася се до фолклорното изкуство, но не го възпроизвежда така, както се практикува в селата, защото често добавя атрактивна и развлекателна стойност, нужна за атрактивно и зрелищно сценично представяне. В този динамичен процес на влияния, кръстосване и смесване нерядко се заличават границите между фолклорна, фолклоризирана, фолк, народна и популярна музика (Пейчева, 2008: 47-51; 64-72; 80-85). Неофолклорното изкуство се развива институционално в организирани форми (те са движеща сила, която трансформира старите фолклорни модели от миналото във въобразени техни реконструкции в настоящето), които се свързват с образователни, фестивални, медийни институции и/или индустрии, и с разнообразни социални контексти на изпълнение, предимно в градска среда. Тези процеси на институционализация и комерсиализация могат да се интерпретират като трансформационни техники за превръщане на фолклорното изкуство в неофолклорно.

Амбивалентното понятие „общество на спектакъла“ (Debord, 2014), въведено от Ги Дебор през 1967 година, се превръща в критична метафора на консуматорското общество. „Обществото на спектакъла“ според радикалната критика на Ги Дебор води до покваряване на спонтанността на човешките отношения. Социалните връзки в публичния спектакъл са опосредствани от образи. Ги Дебор посочва различни свързани цветове и нюанси, с които рисува картина на „обществото на спектакъла“: спектакълът в разнообразните си прояви (новини,

пропаганда, реклама, развлечение) представя доминиращият модел на живот (Debord, 2014: 8); спектакълът е водеща продукция на съвременното общество (Debord, 2014: 10); спектакълът е утвърждаване на външния вид и идентифициране на човешкия социален живот с външния вид (Debord, 2014: 9); спектакълът се ражда от световната загуба на единство, спектакълът е общият език на това разделение (Debord, 2014: 15-16); спектакълът е материалният израз на раздялата и отчуждението между човек и човека (Debord, 2014: 117); спектакълът обединява разделените, но ги обединява само в тяхната отделност (Debord, 2014: 16); спектакълът е лошият сън на модерното общество във вериги (Debord, 2014: 12); спектакълът държи хората в състояние на безсъзнание, подобно на измислен бог той се самопоражда и прави своите правила (Debord, 2014: 14); спектакълът заличава границите между истинско и фалшиво, като потиска цялата пряко изживяна истина под реалното присъствие на лъжата, поддържана от организацията на външния вид (Debord, 2014: 118). Така определената от Ги Дебор смислова рамка на „обществото на спектакъла“ позволява „фестивалният“ и „медийният“ спектакъл да бъдат видени в специфично тяхно значение на организирани по свои правила продукции на съвременното общество за свързване на фолклора от миналото с настоящето. Диалогът между фолклор и неофолклор, традиция и настояще може да бъде осмислен чрез неговото актуализиращо протичане и разгръщане в публични образи във „фестивалния“ и „медийния“ спектакъл.

Дали фолклорните фестивали и медийните им отражения принадлежат към онова „общество на спектакъла“, което критично описва Ги Дебор? Доколко в условията на търговските медии и пазарните рамки една некомерсиална сцена и нейните медийни екрани могат да запазят характера на фолклорен празник, дори когато той представя неофолклорно изкуство?

Отговорите ще потърсим във връзката на фестивала „Фолклорен изгрев“ с музикалната телевизия „Сънрайз Мюзик“ / Кис М+, които от дванадесет години заедно поддържат жизнена една социално и културно значима сцена.

ФЕСТИВАЛНИ И МЕДИЙНИ СПЕКТАКЛИ

Като развлекателни форми на спектакъла могат да се интерпретират „фестивалният“ и „медийният“ спектакъл, разбирани като форми за осъществяване на социална връзка между хората, опосредствана от образи. Отношението между фестивалната и медийната индустрии и обществото на спектакъла е отношение на концентрация–дифузия на зрелищност, развлечение, забавление.

Медийните образи, произведени от масмедийните технологии, се сливат в медиен поток, където фрагментираните възгледи за реалността се прегрупираат в ново единство, като отделен медиен псевдосвят, който може само да се гледа (слуша, чете). От друга страна, дигиталните медии (онлайн телевизията, You Tube), основани на мрежовите технологии *peer-to-peer*, както пише Марк Постър, разхлабват връзките с локалното, свързват автори и потребители с глобалната култура (Постър, 2008: 25) – тенденция, която поставя медийния спектакъл в нови дискурсивни и аналитични режими, свързани с преводи, смесвания, трансформации, хибридность.

Музикалните фестивали като форми на институционализиран празник поддържат традиции, жанрове и градски култури, като създават силни моменти на културен празник в съвременния музикален и социален живот на мястото. Варна, където се случват обектите на това изследване, представлява особен случай. Музикалните традиции на града намират обществен образ в ранни фестивални прояви: „народни музикални тържества“, с които начева още през 1926 г. един от емблематичните фестивали за художествена музика „Варненско

музикално лято“, придобил национален авторитет и международен статут през 1967 г. и оттогава приеман за „лятото на българската култура“ (Стателова, 2016). Любомир Кутин разглежда историята на утвърждаването на Варна като фестивален център, ролята на развита фестивална инфраструктура (Летен театър, Дворец на културата и спорта, Фестивален и конгресен център), промените след 1990 г. и ролята на новосъздадените сдружения и фондации (Международен балетен конкурс, Варненско джазово общество, Сдружение на хореографите и др.), които развиват старите и организират нови фестивали: Международен балетен конкурс, Международен джаз фестивал, Международен фестивал за градска песен „Море и спомени“, Международен фолклорен фестивал, Международен фестивал за поп изпълнители „Откритие“ и др. (Кутин 2004: 145-177; 2018: 166-178). Сред фестивалните традиции за сценично и медийно представяне на фолклорна музика може да се открие ранен пример от Варна – Варненски селскостопански събор от 30-те години на XX век, на чието 5-то издание през 1939 г. Райна Кацарова прави едни от най-ранните записи на традиционна музика с научни цели в България – певците и свирачите се надпреварват пред жури на сцената на Летния театър, а Кацарова регистрира репертоара им в близко разположеното Радио Варна (Димов, 2021: 40-42, 57).

Фестивалът „Фолклорен изгрев“ се вписва в традицията на фестивална култура във Варна по-различно. Той е особено подходящ за интерпретация през концепцията за „обществото на спектакъла“, защото е замислен като продължение на активностите на частна търговска и медийна организация. Този фолклорен фестивал носи характерното за фестивалната култура зрелищно и екстровеотно поведение във видими пространства. В случая пространството на неговото случване – голям търговски център – бива медийно разширено в пространството на

функциониране на музикален телевизионен канал, в който, заснетите сценични изпълнения от фестивала „на живо“ в телевизионната програма си съжителстват с излъчване на „клипове“: заснемане извън фестивала на някои негови участници и репертоар в нарочно подбрани интериорни етнографски обекти.

Фестивализацията на фолклорните изкуства, като сегмент от културната индустрия на свободното време и развлеченията, е дългогодишен процес със специфично развитие в България.

Прегледът на изследванията на фолклорни събори и фестивали в България (Кауфман, 1981; Кутева, 1991; Денкова, 2015 и др.), включително на мои предходни публикации в тази област (Пейчева, 2005; 2008; 2022а; 2022б; Peycheva, 2022 и др.), може да бъде отправна точка в интерпретирането на неофолклорната музика. Тези изследвания са натрупали знания за историята на фолклорните фестивали като цяло; за по-широкото им културно значение, както и за институционалното развитие на конкретни фестивали чрез анализи на тяхната еволюция в различни исторически и медийни контексти. Като пример за това могат да се посочат публикации за Националния събор за народно творчество в Копривщица; международни фолклорни фестивали в България; Пирин фолк и др. (Пейчева, 2005; 2008, 2022а). Настоящото проучване следва приносите и на медийни и етномузикологически изследвания върху етнография на музикалната индустрия, ангажирани с разбирането на фестивални и медийни трансформации на фолклорна музика от България като част от популярната култура (Димов, 2001, 2013, 2019, 2021).

Всяка година в България се организират десетки фестивали, свързани с фолклора и музикалните традиции – за аматьори и професионалисти.

МАРИН МАРИНОВ – ФЕСТИВАЛЕН ДИРЕКТОР И МЕДИЕН ПАРТНЬОР

В контекста на разрастващия се фестивален бизнес в България през последните повече от три десетилетия, се наблюдава растеж в сектора на фолклорните фестивали и търговията с фолклорна музика и танцови традиции. Един от открояващите се организатори на фолклорни фестивали е Марин Маринов, дългогодишен предприемач в сложната сфера на „фолк бизнеса“, свързан с комерсиализацията и ревитализацията на фолклора. Марин Маринов като „фолк бизнесмен“ и продуцент притежава и управлява 1) утвърдената в звукозаписната музикална индустрия варненска търговска (частна) музикална компания „Сънрайз Маринов“, основана през 1996 г. и 2) търговската фолклорна телевизия „Сънрайз Мюзик“, създадена в началото на 2011 г. През 2012 г. започва да разработва музикален фестивал, който се развива на една сцена в гр. Варна. Управляваната от Марин Маринов фестивална индустрия през годините се развива и разраства географски – освен във Варна, той е организатор или работи в мрежа като партньор на фолклорни фестивали в градовете Сандански („Пирин фолк“), Китен („Атлиманска огърлица“), Калофер („Орфеево изворче“), Варна (Международен фолклорен фестивал „Варненско лято“); в селата Обединение, община Полски Тръмбеш („Авлига пее“), Неофит Рилски, община Ветрино („История от ритми“) и др.

Важно е да се подчертае, че тук няма да се занимавам с изследване на търговското развитие на фестивала и телевизията, тяхната рентабилност и преследването на печалба. Предполагам, че двете институции (фестивал и телевизия) се развиват успешно, защото общественият интерес към тях нараства през годините. Само ще отбележа, че фестивалът получава безвъзмездна помощ от общински и национални дирекции за развитие на културата и привлича спонсорство от различни финансиращи организации,

което показва, че фестивалът е ценен – като сцена за ревитализация и реартикуляция на фолклорна музика и танцови традиции, и като масово медирана сценична продукция. Привлечените по този начин средства, в резултат на отдаденост и упорита работа на фестивалния директор Марин Маринов, едва ли могат да се интерпретират като знак за икономически растеж на фестивала – по-скоро те са сигнал за неговата способност да планира по систематичен начин и да поддържа финансов ред и устойчиво развитие на един жизнеспособен фолклорен фестивал.

Фокусна област на настоящото емпирично проучване са два случая – конкретни прояви на фестивалната и медийната индустрия в България – Националният музикален фестивал „Фолклорен изгрев“ като институция за представяне и изпълнение на живо на фолклорно изкуство и търговската (частна) телевизия „Сънрайз Мюзик“ като медийна институция за разпространяване на телевизионни програми. Двете институции, управлявани от Марин Маринов, са обвързани от прагматична бизнес гледна точка и се опитват да координират дейностите си.

Текстът се основава на етнографски теренни изследвания, проведени в продължение на повече от 10 години. Моят базисен опит като член на журито на Националния музикален фестивал „Фолклорен изгрев“ ми даде възможност за наблюдения върху въздействието на фестивала, натрупване и преоткриване на опит, и придобиване на знание за вътрешното функциониране на фестивала. В проведеното интервю с мениджъра/директора на фестивала, той сподели ценна информация за дизайна на фестивала и неговата телевизионна трансформация.

НАЦИОНАЛНИЯТ МУЗИКАЛЕН ФЕСТИВАЛ „ФОЛКЛОРЕН ИЗГРЕВ“

„Фолклорен изгрев“ е независим музикален фестивал – известен и широко посещаван, отличаващ се с растеж и жизненост

през годините. Фестивалът е утвърден като „един от най-големите фолклорни форуми край морето“ (Василева, 2023).

Според фестивалното отразяване в интернет публикация от 2023 г., Националният музикален фестивал „Фолклорен изгрев“ се провежда във Варна и вече има 23 издания. „Фолклорен изгрев“ е фестивал за сценично представяне на нео-фолклорна музика. Организатори на фестивала са: Музикална компания „Сънрайз Маринов“ и Фолклорна телевизия „Сънрайз Мюзик“ с подкрепата и партньорството на търговски център Grand Mall във Варна. През годините по традиция фестивалът получава безвъзмездна общинска субсидия и се осъществява под патронажа на Христо Христов – кмет на район „Младост“ във Варна. В последните свои издания фестивалът се осъществява с подкрепата на Фонд „Култура“ на Община Варна (Василева, 2023).

Националният музикален фестивал „Фолклорен изгрев“ се появява през 2012 г. и се провежда ежегодно в гр. Варна. Според Марин Маринов първоначалната идея за провеждане на фестивала е той да бъде пътуващ: *„Концепцията беше да обикаляме България и да организираме фестивала по места, в различни градове. Тази идея обаче още на второто издание не се реализира добре. И така мястото за провеждане на фестивала остана Варна“* (Маринов, 2023).

През последните 12 години „Фолклорен изгрев“ се осъществява всяка година в две издания – пролетно и есенно. От 2020 г. фестивалът има и лятно издание – в началото на септември (до момента са проведени четири летни издания). Есенното и пролетното издание се провеждат в гр. Варна, а лятното – в гр. Китен. Обичайното място на провеждане на фестивала – в Grand Mall във Варна – може да се интерпретира като експериментален фестивален дизайн в сферата на фолклорната музика. На един от етажите на Grand Mall е разработена сцена, която се използва за представяне на фестивалната програма. Търговският център

осигурява сцена и пространство, в което ангажираните с фестивала актьори (изпълнители, ръководители на групи и педагози, публика и др.) възпроизвеждат и преживяват фолклорното изкуство и му вдъхват смисъл. В дните когато се провежда фестивалът, Grand Mall носи особено оживление и празнична атмосфера. Моите наблюдения върху общата социална динамика на колективното поведение в Grand Mall-а ми дават основание за предположението, че търговският център е харесван от участниците във фестивала като място, където хората могат да се движат свободно и да правят много неща: да общуват, да се наслаждават на фолклорното изкуство, да се хранят и да пазаруват. Според Марин Маринов, броят на участниците във фестивала нараства през годините – от 40 сценични номера през 2012 г. до 340 сценични номера през 2023 г. (сред които около 100 групи и около 240 индивидуални участници), когато събитието е удължено от два до три дни за всяко пролетно и есенно издание (Маринов, 2023).

Демографията на фестивала е предимно от участници – деца и младежи с техните учители и родители; хора от средната и горната възрастова група – изпълнители от аматорските колективи; разнородна публика, съставена от посетители на търговския център и роднини на участниците. Географският ареал на участниците е много по-широк от региона на Варна: през годините се увеличава присъствието на певци, свирачи и танцьори от Североизточна България (Шуменско, Търговищко, Разградско, Русенско); Добруджа (Добричко, Силистренско); Средна Северна България (Великотърновско, Плевенско); Северозападна България (Врачанско); Средна Западна България (Софийско); Тракия (Пловдивско, Пазарджишко); Странджа (Бургаско). Като гости на фестивала са се изявявали фолклорни групи от бесарабски българи (от Украйна, Молдова). От този социален микс на фестивалната публика може да се предположи, че

фестивалът е представителен за българската култура, защото формира връзка между хора от различни възрасти, селища, етнографски и социални групи.

Как фестивалът представя фолклорното музикално и танцово изкуство?

„Фолклорен изгрев“ е фестивал със състезателен характер за изпълнители от различни възрасти. На сцената на фестивала се изявяват индивидуални изпълнители и групи от всички райони на България, което го прави национален по обхват. Участниците представят своето изкуство в следните направления: вокални изпълнители, инструменталисти, стилизиран фолклор, стари градски песни и шлагери, танцово изкуство.

Изпълнителите се оценяват от фестивално жури, съставено от известни имена на влиятелни експерти в сферата на фолклорното музикално и танцово изкуство в България. Освен утвърдени професионалисти и квалифицирани слушатели (които имат знания и опит да се ориентират в жанровете, стиловете и идиомите на фолклорната музика), членовете на журито са общност от ентузиастични и ценители, силно свързани с фолклора, които желаят по-широко популяризиране и признание на фолклорната музика и танцовите традиции като мощен символ и знак за българска идентичност. Чрез своите специализирани преценки представителите на журито показват, че насърчават талантливото изпълнителско присъствие; разпознават грешките, разграничават стилите и отклоненията от тях във фолклорната музика и танцовите традиции. Освен наградите на журито (1-во, 2-ро, 3-то място в различни раздели, специални награди), на фестивала се връчват и други награди, които стимулират младите участници в тяхното развитие и публично разпознаване: награди, свързани с медийна популяризация, звукозапис и излъчване, са връчвали Българско национално радио и Дарик радио.

На фестивалната сцена се представя фолклорна музика, изпълнявана от деца и юноши, обучавани в професионални музикални училища. Преобладаващата част от тези участници са мотивирани от желание да покажат талант, умения, виртуозност, високи постижения в обновлението на фолклорното изкуство. На фестивалната сцена тези добре обучени в законите на темпериранията музика и „балетната“ хореография музиканти и танцьори показват чрез разнообразни артистични дейности българско „фолклорно“ съдържание, усвоявано с техники, развивани в западната музика и разкриват какво е актуалното състояние на професионалното обучение по фолклорна музика и танци в България. За тяхното привличане голямо значение има възможността за спонтанна изява, естетическо съревнование, изграждане и утвърждаване на индивидуалното артистично творчество. На сцената на фестивала децата получават шанс да се самодетинират като артисти, да трупат сценичен опит, да бъдат видени, а техните учители – да покажат резултатите и ефективността от своята обучителна работа. Ясно се открояват разнообразните педагогически умения, почерци и школи на конкретни преподаватели, базирани на професионалните стандарти на музикантския и хореографския занаят.

Носители на аматьорската (непрофесионална) фолклорна музика са индивидуални изпълнители и групи от различни градски или селски читалища, клубове, центрове. Те са привлекателни с артистичните практики (пеене, свирене, танцуване), с аматьорската естетика, с фолклорната музикална чувствителност, с разнообразието на локалните културни светове, които представят на фестивалната сцена и с волята да запазват локалните си традиции силни и жизнени. Селските непрофесионални певци и танцьори се отличават с автентичност, която живее в техните тела, костюми и гласове. Те се опитват да възстановяват отминалото време чрез инсценировка и активизиране

на местни традиционни практики и така внасят своя принос в сферата на автентичното, съхранено в техните спомени и ежедневноста действителност.

Музикалното и танцовото разнообразие на фестивалната сцена е голямо – презентират се множество репертоари, стилове, изпълнители с оригинални изпълнителски почерци. На сцената се изпълнява музика, която е едновременно локална, регионална и национална.

Музиката, която се представя на фестивалната сцена, може да се разпредели в три групи: 1) музикално-танцови фолклорни жанрове, които показват автентичност чрез имитация на автентични локални източници (актьорите са предимно любителски състави и индивидуални изпълнители от различни села); 2) музикално-танцови фолклорни жанрове, трансформирани в европейски маниер чрез смесване на европейска музикална чувствителност и стандарти (темперирани слух, хармонизация, идващи от Запад музикални инструменти – акордеон, китара и др.) с български музикалнофолклорен материал (актьорите са предимно деца и младежи, обучавани в специализирани музикални школи и училища, но и танцови клубове); 3) градски песни (певци и групи за стари градски песни и шлагери).

ФОЛКЛОРНА ТЕЛЕВИЗИЯ „СЪНРАЙЗ МЮЗИК“

Във времената на медийно-центричната култура създаването на търговската (частна) телевизия „Сънрайз Мюзик“ изглежда логично разширение на бизнеса на Марин Маринов в музикалната индустрия. Социалната мисия на телевизията „Сънрайз Мюзик“ е да документира и разпространява фолклора. Очакваният ефект е добиване на масова популярност за фолклорното изкуство.

Телевизия „Сънрайз Мюзик“ започва своите излъчвания през май 2011 г. Краткото представяне на Марин Маринов е: *„Телевизията „Сънрайз Мюзик“ ползва лиценз на Русенска телевизия. Те имаха музикален канал. Преотстъпен е с договор за управление. Ние създаваме програмата и ние я управляваме с лого на „Сънрайз Маринов“. Излъчва се от Варна“* (Маринов, 2023). Автопрезентацията на Фолклорна телевизия „Сънрайз Мюзик“ в собствения ѝ сайт гласи: *„Музикалната програма „Кис М+“ на варненската продуцентска компания „Сънрайз Маринов“ започва излъчване през май 2011 г. Телевизията предава с логото на „Sunrise Music“ (Сънрайз мюзик) и се разпространява чрез кабелни мрежи в почти цялата страна“* (Фолклорна телевизия „Сънрайз Мюзик“). Според публичния регистър на СЕМ за линейни услуги Кис М+, представена с логото SM (Сънрайз Мюзик) е телевизия с профил *„специализиран, музикален“*, обхват *„регионален“*, способ на разпространение *„кабел“*, вид на доставчика *„търговски“*, като последното решение на СЕМ за разширение на обхвата на телевизията (№ РД-05-87 от 31 юли 2019 г.) дефинира териториалния обхват на Кис М+ (Сънрайз Мюзик) за областите София, Русе, Варна, Бургас, Пловдив, Стара Загора, Хасково, Ловеч, Велико Търново, Разград, Търговище, Добрич, Кърджали, Шумен и Силистра (СЕМ).

Програмната схема на телевизията се ограничава в сферата на музиката, което дава възможност за разгръщане на разнообразно музикално съдържание. Марин Маринов отбелязва, че програмната схема на телевизията се развива в няколко рубрики, които създават подвижен ред от телевизионни жанрови образци (различен тип предавания и концерти според музикалното съдържание и категорията изпълнители): *„самодейни състави; жанрове – стари градски песни; детска музика; концерти пускаме; ромска музика – традиционална. Малко са. Не го развивам това нещо; предавания по повод –*

Коледа, други случаи; „Фолклорна плетеница“ – там пускаме утвърдените имена. Имам от цяла България – Странджа, Тракия, Добруджа и други региони; рубрика „Фолклорни групи и солисти“; рубрика „Премиера“ – там представяме новите записи“ (Маринов, 2023).

Ефирното фестивално излъчване се организира и стандартизира през 2012 г. в рамките на програмното съдържание на Телевизия „Сънрайз Мюзик“. Фестивалът „Фолклорен изгрев“ се излъчва в рубриката „Концерти“.

Представеното фолклорно изкуство на фестивалната сцена би останало с ограничена видимост, ако не се вписваше в медийното пространство на телевизия „Сънрайз Мюзик“. Телевизията има ключова роля в създаване на „медийния спектакъл“ за фестивалните изживявания и за популяризиране на Националния фолклорен фестивал „Фолклорен изгрев“.

Телевизия „Сънрайз Мюзик“ трансформира автентичните живи изпълнения от фестивалната сцена в не-ауратични „консервирани“ музикални съдържания, технологично независими от фестивалните изпълнители. През последните години това се случва чрез редактирано видео. Според Марин Маринов, фестивалът не се излъчва като директно предаване на живо от сцената, поради ограничения технически капацитет на телевизията, както и поради рисковете на директното излъчване.

Чрез фестивалните предавания и филми неофолклорната музика от фестивалната сцена навлиза във всекидневието на телевизионните публики. Когато се покаже по телевизията, сценичната фестивална програма става достъпна за широки телевизионни аудитории и добива масова популярност. Така се засилва вниманието на публиката и медиите към фестивала.

Телевизионната визуалност не преконфигурира динамиката на живата фестивална сцена, само я фиксира и добавя към излъчваното събитие медийна популярност. Така се създава

„интегриран спектакъл“, който вторично активира и реконструира живите ауратични изпълнения от сцена в постауратични медийни образи. Телевизионният медиен спектакъл в повечето случаи е огледално структурно повторение на генерираното на фестивалната сцена съдържание. Представените на сцената и по телевизията изпълнения са образно и стилистично идентични. Това, което се изпълнява на сцената и се излъчва по телевизията, е буквално визуално представяне на сценичните програми.

ВРЪЗКАТА МЕЖДУ ФЕСТИВАЛА И ТЕЛЕВИЗИЯТА

Тясната връзка между музикалния фестивал „Фолклорен изгрев“ и Фолклорна телевизия „Сънрайз Мюзик“ е очевидна и може да се интерпретира като една от стратегиите за привличане на повече публики. Фестивалната сцена и телевизията се преплитат по начин, който подчертава връзката между изпълнената на живо сценична програма и видеозаписаната конструкция на телевизионните образи. В своето съ-съществуване фестивалът и телевизията са взаимно подсилващи се съзвучни „спектакли“, които си кореспондират и се подкрепят взаимно в различни форми на обмен. От една страна, в процеса на препращане на живи изпълнения от фестивалната сцена към електронни образи в телевизионен контекст и тяхното ефирно разпространение, телевизията свободно разполага с всички заснети видеоматериали, извлечени от сцената. Така утвърждава властта си да представя фестивала. От друга страна, фестивалът е източник на медийни съдържания за телевизията – той създава свое специализирано медийно пространство, където се разиграва „медийният спектакъл“ от фестивалната сцена.

При взаимодействието между двете институции те взаимно се стимулират и разгръщат. Фестивалната сцена създава условия за представяне и развитие на таланти, които чрез телевизионните програми постигат по-голяма видимост и достигат до много

широки публики. Телевизионното производство и разпространение представя фестивалното съдържание от сцената, и изгражда медийната сила на фестивала.

Сближаването, обвързаността и взаимното проникване на фестивален и медиен спектакъл става двигател на разнообразни културни процеси и развития. В интегрирания етап на свързаните матрици фестивал–медия се очертават някои основни характеристики, подчинени на правилата на „спектакъла“. Преобладаващата част от изпълнителите на фестивалната сцена не са потопени във фолклорната традиция и не са усвоили уменията, които представят (пеене, свирене, танцуване и др.) в традиционните условия на устната култура. Тези изпълнители усвояват различни форми на народното изкуство в нетрадиционни контексти, най-често в образователни и културни институции. Развитието на неофолклорната музика на сцената и нейните медийни трансформации се оформя и от интереси извън жанровите и структурни специфики на самата фолклорна музика. С прехода към медиите фолклорната музика засилва своя зрелищен авторитет и популярност, като се трансформира в съвсем нови стандартизирани форми, в повечето случаи тривиални. Може да се изведе още една посока на движение към фолклорното в процеса на интеграцията между фестивален и медиен спектакъл: дори когато се оказва по-близко до фолклоризираните, авторизираните и модернизирани версии на традиционните песни и танци; пеенето, свиренето и танцуването на фестивалната сцена и в телевизионното съдържание придобиват фолклорен характер в живото си взаимодействие с публиката.

Дали телевизията осигурява подходящ социален контекст за фестивала?

Когато получава медиен статус, фолклорната музика придобива публична видимост и по-голяма стойност в

обществото на спектакъла, защото е прокламирана като ценно наследство от миналото, свързано с корени, автентичност, идентичност. Медийната телевизионна циркулация на неофолклорната фестивална продукция създава основа за утвърждаване авторитета на „Фолклорен изгрев“, за нарастване на популярността му и за разширяване на неговото влияние. Телевизията увеличава разпространението на сценичното съдържание и така дава възможност на телевизионните аудитории да се свързват с отминалото фестивално събитие. Излъчените в телевизионните програми изпълнители, с получената по-широка видимост, стават популярни и по-привлекателни за публиката.

Телевизията разширява обхвата на фестивала, като го трансформира от единично концентрирано събитие, протекло в една среда на преживяване, в дифузен продукт на телевизионната култура под формата на неизброими електронни копия на фестивалното събитие. Медийното разпространение на фестивалната музика я превръща в популярна форма на телевизионно забавление, зрелище, спектакъл. Телевизията разширява пространствата на комуникация и действа като определящ фактор за популяризацията на фестивала. Комбинираният ефект от тази популярност води до нарастващия интерес към фестивала, което е видно от нарастващия брой на участниците.

Наименованията на фестивала и телевизията им дават комуникативна сила, символично свързана с изгрева, слънцето и фолклора.

„Слънчевите изгреви“ като предварително зададен код в названията на фестивала и телевизията (sunrise – слънчев изгрев), имат вградено в самите тях значение, което едва ли е необходимо да бъде търсено и придавано. Освен като метафорично опосредствана форма на светлина, топлина, живот, начало, „слънчевите изгреви“ са обозначители за легитимиране и

културно разграничаване в музикалната, фестивалната и медийната индустрия в България от началото на 90-те години на ХХ век. Марин Маринов дава следната конкретизация на значението, което стои зад предварително зададения код на „слънчевите изгреви“: *„Сънрайз беше името на последната ми група за попмузика, с която свирех през 1994 г. Когато създадох музикалната компания „Сънрайз Маринов“, освен името на групата, имах предвид че Варна е на изток и е подходящо да се свърже с изгрева на слънцето. Добавянето на фамилното име след „сънрайз“ е с оглед доверие към музикалната компания, която създадох. Защото всички фирми, които съдържат имена, будят доверие. Има отговорност, когато има човек. Названието на телевизията се наслажда върху названието на музикалната компания, но моето име е заменено с „мюзик“, защото тук имам и съдружник. По същество названието на фестивала „Фолклорен изгрев“ остава свързано с названията на телевизията и музикалната компания, защото „изгрев“ на английски е „сънрайз“ (Маринов, 2023). Разказаната история с наименованията на музикалната компания, телевизията и фестивала показва разгръщане на мотива за „слънчевия изгрев“, докато се превърне в основен означител на управляваните от Марин Маринов културни и медийни предприятия.*

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предложеният тук микроанализ на един случай за реализация на връзката неофолклорно изкуство–фестивал–медия показва как фолклорното изкуство в България се институционализира и развива през двадесет и първи век. Представените институции – „фолклорен“ фестивал и „фолклорна“ телевизия – като особени форми на преводна адаптация, като „фолклорна индустрия“ и „модерен спектакъл“, катализират съвременния фолклоризъм. Въпреки че в същността

си двете форми са сценична и медийна „имитация на фолклор“ и следват логиката на „спектакъла“ с цялото негово разнообразие от сценични и медийни екстравагантности, фестивалът и телевизията имат важна роля в съвременния музикален живот на България, защото са развойни и обновяващи фактори с голямо значение за навлизането в публичността на нови „фолклорни“ изпълнители – с различни дарби, подготовка и творчески нагласи.

Музикалният фестивал „Фолклорен изгрев“ със своята устойчивост и непрекъснатост във времето се вписва във варненските фестивали и придобива сила като културен празник и като едно от основните културни събития в музикалния календар на Варна. Фолклорната телевизия „Сънрайз Мюзик“ е инструмент, който конструира поток от фестивални образи, които показва на своите аудитории, с което улеснява, разширява и активира масовата комуникация с фестивалния спектакъл и така привлича обществено внимание към фестивала. На фона на комерсиализираните телевизии, които излъчват реклами и включват в програмата си комерсиални музикални жанрове, варненската фолклорна телевизия остава далеч от медийния капитализъм. Критичният прочит на Спасов и Даскалова върху белязаното с неопределеност и хибридность българско медийно поле сочи как според логиката на капитализма и взаимните влияния между медии, икономика, политика и култура, преследването на печалба на всяка цена и логиката на тясната връзка между търсене и предлагане, в крайна сметка ограничава разнообразието от медийно съдържание и достъпа на различни групи до медиите (Spasov, Daskalova, 2023: 111). „Сънрайз мюзик“ е хибридна медия, съчетаваща кабелно излъчване на телевизионно съдържание с публикуване на музикални и танцови изпълнения във видеоплатформи и социални мрежи (YouTube, facebook). В канала на компанията, създаден през 2013 г., който има 101 хил. абонати и 87 439 649 показвания на 2189 видеоклипа

(към 3 април 2024 г.), има няколко плейлисти, които са свързани с фестивала и неговите участници – ученици, читалища, любителски местни групи: НМФ „Фолклорен изгрев“ 20-то издание“; Златна колекция „Добруджански автентичен фолклор“; ДФГ при ООШИ – гр. Несебър; НЧ „С Тракия в сърцето-2021“ – Варна и др. (MARIN MARINOV, 2023). „Сънрайз мюзик“ и дигиталните платформи, свързани с телевизията, не излъчват комерсиална етнопопмузика и реклами, поощряват достъпа на местни любители и културни организации до широка публика, дават медиен екран на различни общности. Макар че не излъчва журналистически съдържания, има малък екип от професионалисти и не притежава последен модел висококачествена техника, варненската частна телевизия има собствен хоризонт и свое място сред музикалните телевизии и то е повече свързано с обществения интерес, демократизацията и аматьорството, отколкото с доминациите на пазар, корпорации, медиен професионализъм и комодификация.

Тук възниква въпросът, дали е подходящо написаното от Ги Дебор и неговата радикална критика на капитализма и мястото на медиите в него да бъде отнесено към разгледаните фолклорен фестивал и телевизия? Макар и в пространствата на един търговски център и в излъчванията на една търговска телевизия, варненските фолклорен празник и телевизия остават далеч от медийния капитализъм. Това означава, че тяхната обвързаност има и културен характер: мисията им не е изцяло подчинена на пазара. Оказва се, че в рамките на „спектакъла“, са възможни и по-сложни медийни политики, които удържат едновременно и търговски, и граждански, и културни (образователни и просветителски) цели и интереси.

Затова „Слънчевите изгреви“ на фестивала и телевизията по свой начина са създали жизнена „фолклорна“ сцена, която е привлекателна за млади и стари и има своята социална значимост

за ефективно пресъздаване на богатството и разнообразието на българските музикалнофолклорни традиции от миналото, когато се е преживявал и натрупвал пред-зрелищният човешки опит.

Използвана литература

- ДЕНКОВА**, Галина (2015). Паметта за националните събори на народното творчество в Копривщица във фондовете на Държавна агенция „Архиви“. *Български фолклор*, № 2, с. 212-223. [DENKOVA, Galina (2015). Pаметта за natsionalnite sabori na narodnoto tvorchestvo v Koprivshitsa vav fondovete na Darzhavna agentsiya „Arhivi“. *Balgarski folklor*, № 2, p. 212-223]
- ДИМОВ**, Венцислав (2001). *Етнопопбулът*. София: Българско музикознание. Изследвания. [DIMOV, Ventsislav (2001). *Etnopopbumat*. Sofiya: Balgarsko muzikoznanie. Izsledvaniya]
- ДИМОВ**, Венцислав (2013). Да конструираш, като изпееш: за едни балкански музикален фестивал. *Изкуствата. Пазарът. Публиките*. София: Институт за изследване на изкуствата, с. 82-92. [DIMOV, Ventsislav (2013). Da konstruirash, kao izpeesh: za edni balkanski muzikalen festival. *Izkustvata. Pazarat. Publikite*. Sofiya: Institut za izsledvane na izkustvata, p. 82-92]
- ДИМОВ**, Венцислав (2019). *Музиката за народа на медийния фронт (Меката власт на народната и популярна музика в Социалистическа България)*. София: УИ „Св. Климент Охридски“. [DIMOV, Ventsislav (2019). *Muzikata za naroda na mediyniya front (Mekata vlast na narodnata i populyarna muzika v Sotsialisticheska Bulgariya)*. Sofiya: UI „Sv. Kliment Ohridski“]
- ДИМОВ**, Венцислав (2021). *Живите гласове: представяне на архивираното звуково наследство на Райна Кацарова (плочи от 30-те и 40-те години на ХХ век)*. София: Институт за изследване на изкуствата, списание „Българско музикознание“. [DIMOV, Ventsislav (2021). *Zhivite glasove: predstavayane na arhiviranoto zvukovo nasledstvo na Rayna Katsarova (plochi ot 30-te i 40-te godini na HH vek)*. Sofiya: Institut za izsledvane na izkustvata, spisanie „Balgarsko muzikoznanie“]
- КАУФМАН**, Николай (1981). Събори на народното творчество. *Български фолклор*, №3, с. 50-56. [KAUFMAN, Nikolay (1981). Sabori na narodnoto tvorchestvo. *Balgarski folklor*, №3, p. 50-56]
- КУТЕВА**, Елена (1991). Копривщица: „да бъде или да не бъде?“. *Музикални хоризонти*, № 7-8, с. 33-36. [KUTEVA, Elena (1991). Koprivshitsa: „da bade ili da ne bade?“. *Muzikalni horizonti*, № 7-8, p. 33-36]
- КУТИН**, Любомир (2004). *Фестивалът като феномен на художествената култура*. Варна: Славена ООД. [KUTIN, Lyubomir (2004). *Festivalat kao fenomen na hudozhestvenata kultura*. Varna: Slavena OOD]
- КУТИН**, Любомир (2018). *Светът на фестивалите*. Варна: Издателство МС. [KUTIN, Lyubomir (2018). *Svetat na festivalite*. Varna: Izdatelstvo MS]
- ПЕЙЧЕВА**, Лозанка (2005). Копривщица 2005: фрагменти, образи, размисли. *Български фолклор*, № 5, с. 6-28. [PEYCHEVA, Lozanka (2005). Koprivshitsa 2005: fragmenti, obrazi, razmisli. *Balgarski folklor*, № 5, p. 6-28]
- ПЕЙЧЕВА**, Лозанка (2008). *Между селото и вселената: старата фолклорна музика от България в новите времена*. София: Академично издателство „Професор Марин Дринов“. [PEYCHEVA, Lozanka (2008). *Mezhdu seloto i vselenata: starata folklorna muzika ot Bulgariya v novite vremena*. Sofiya: Akademichno izdatelstvo „Profesor Marin Drinov“]
- ПЕЙЧЕВА**, Лозанка (2022a). Фестивални флукутации между поп и фолк на „Пирин фолк“ сцената. *Семинар БГ, Брой 21. Поп-култура/поп-политика*. Достъпно на: <<https://www.seminar-bg.eu/spisanie-seminar-bg/broy21/803-festivalni-fluktuatsii.html>>. [PEYCHEVA, Lozanka (2022a). *Festivalni fluktuatsii mezhdu pop i folk na „Pirin folk“ stsenata*. Seminar BG, Broy 21. Pop-kultura/pop-

politika. Dostapno na: <<https://www.seminar-bg.eu/spisanie-seminar-bg/broy21/803-festivalni-fluktuatsii.html>>.]

ПЕЙЧЕВА, Лозанка (2022б). „Лицето на българщината“: Националният събор за народно творчество в Копривщица и неговите медийни отражения. В: *Идентичност, медийни репрезентации и криза. Медialog, Брой 12*, с. 78-101. Достъпно на: <<https://www.medialog-bg.com/?p=4600>>. [PEYCHEVA, Lozanka (2022b). „Litseto na balgarshtinata“: Natsionalniyat sabor za narodno tvorchestvo v Koprivshitsa i negovite mediyni otrazheniya. V: *Identichnost, mediyni reprezentatsii i kriza. Medialog, Broy 12*, s. 78-101. Dostapno na: <<https://www.medialog-bg.com/?p=4600>>.]

ПОСТЪР, Марк (2008). Глобални медии и култура. *Социологически проблеми*, № 3-4, с. 7-28. [POSTAR, Mark (2008). *Globalni medii i kultura. Sotsiologicheski problemi*, № 3-4, p. 7-28.]

СТАТЕЛОВА, Розмари (2016). *Лятото на българската култура. 90 години Международен музикален фестивал*. София: Рива. [STATELOVA, Rozmari (2016). *Lyatoto na balgarskata kultura. 90 godini Mezhdunaroden muzikalen festival*. Sofiya: Riva.]

ТОМОВА, Елена (1988). Фолклор и съвременна българска култура. В: Олег Младенов (съст.). *Втори международен конгрес по българистика. Фолклор*. София: Българска академия на науките, с. 41-45. [TOMOVA, Elena (1988). *Folklor i savremenna balgarska kultura*. V: Oleg Mladenov (sast.). *Vtori mezhdunaroden kongres po balgaristika. Folklor*. Sofiya: Balgarska akademiya na naukite, p. 41-45]

DEBORD, Guy (2014). *Society of the Spectacle*. London: Rebel Press.

PEYCHEVA, Lozanka (2022). Pirin folk stage – contemporary performance space for Bulgarian pop-folk music. In: Liz Mellish, Nick Green and Belma Oğul (Eds.). *Music and dance in Southeastern Europe: place, space and resistance. Seventh Symposium of the ICTM Study Group on Music and Dance in Southeastern Europe*. Trabzon: Trabzon University State Conservatory, с. 214-221.

SPASSOV, Orlin, Nikoleta **DASKALOVA** (2023). The Bulgarian Media after 1989. Democracy, Capitalism, and Crisis. *Southeastern Europe*, vol. 47, p. 108–134.

ИЗПОЛЗВАНИ ИЗТОЧНИЦИ

ВАСИЛЕВА, Десислава (2023). Днес във Варна започва XXI Национален музикален фестивал „Фолклорен изгрев“. Достъпно на: <<https://thesite24.net/dnes-vav-varna-zapochva-hhi-naczialen-muzikalen-festival-folkloren-izgrev/>>. [VASILEVA, Desislava (2023). *Dnes vav Varna zapochva XXI Natsionalen muzikalen festival „Folkloren izgrev“*. Dostapno na: <<https://thesite24.net/dnes-vav-varna-zapochva-hhi-naczialen-muzikalen-festival-folkloren-izgrev/>>.]

МАРИНОВ, Марин (2023). Интервю на Лозанка Пейчева, осъществено на 15.09.2023 г. София: Личен архив на Лозанка Пейчева. [MARINOV, Marin (2023). *Intervyu na Lozanka Peycheva, osashtestveno na 15.09.2023 g.* Sofiya: Lichen arhiv na Lozanka Peycheva.]

СЕМ. Линейни услуги. Кабел и сателит, български. Достъпно на: <https://www.cem.bg/linear_reg.php?cat=1&page=6>. [SEM. *Lineyni uslugi. Kabel i satelit, balgarski*. Dostapno na: <https://www.cem.bg/linear_reg.php?cat=1&page=6>.]

ФОЛКЛОРНА ТЕЛЕВИЗИЯ „СЪНРАЙЗ МЮЗИК“. Достъпно на: <<https://sunrisebg.com/bg-content-details-102.html>>. [FOLKLORNA TELEVIZIYA „SANRAYZ MYUZIK“. Dostapno na: <<https://sunrisebg.com/bg-content-details-102.html>>.]

MARIN MARINOV (2023). YouTube канал. Достъпно на: <https://www.youtube.com/@SunriseMarinov>

Лозанка Пейчева [д-р (1991); доктор на изкуствознанието (2007)] е професор в Института за етнология и фолклористика с Етнографски музей към Българската академия на науките (ИЕФЕМ-БАН) и преподавател в Академията за музикално, танцово и изобразително

изкуство „Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив. Автор на над 250 научни студии и статии, учебници и монографии: „Душата плаче – песен излиза (Ромските музиканти в България и тяхната музика)” (1999); “Между Селото и Вселената: старата фолклорна музика от България в нови времена” (2008); “Народният дух” в авторските песни от България” (2020), съавтор на монографията „Зурнаджийската традиция в Югозападна България” (2002), „С хоро и песен, с перо и слово: 120 години от рождението на Райна Кацарова (1901-1984) (2022) и др. Председател на Националния комитет на ICTMD в България (ICTMD – Международен съвет за традиционна музика и танц към ЮНЕСКО).

Lozanka Peycheva [PhD (1991); DSc (2007)] is a Professor at the Institute of Ethnology and Folklore Studies with the Ethnographic Museum, at the Bulgarian Academy of Sciences (IEFEM-BAS). Lecturer at the Academy of Music, Dance and Fine Arts “Prof. Asen Diamandiev” – Plovdiv. Author of over 250 scientific studies and articles, textbooks and monographs: “Dushata plache – pesen izliza (Romskite muzikanti v Bulgaria i tyahnata muzika)” [“The soul cries – a song comes out” (Roma musicians in Bulgaria and their music)] (1999); “Mezhdru Seloto i Vselenata: starata folklorna muzika ot Bulgaria v novite vremena” [Between the Village and the Universe: the old folk music from Bulgaria in the new times"] (2008); “Narodniyat duh” v avtorskite pesni ot Bulgaria” [“The folk spirit” in the author's songs from Bulgaria] (2020); co-author with Ventsislav Dimov of the monograph “The Zurna Tradition in Southwest Bulgaria” (2002); “S horo I pesen, s pero I slovo: 120 godini ot rogdenieto na Rayna Katsarova (1901-1984)” [With horo dance and song, with pen and word: 120th anniversary of the birth Rayna Katsarova (1901-1984)] (2022) and others. Chairman of the Board of the ICTM National Committee of Bulgaria (ICTM – International Council for Traditional Music at UNESCO).